

„V Európe vieru v Boha nahradila viera v starostlivý štát. Ak k tomu pridáme popularitu socialistických myšlienok, výsledkom je podozrivosť k úspechu a zisku.“

- Radovan Ďurana
podľa Jamesa M. Buchanana

www.iness.sk/podporte-nas

/iness.slovakia

/instituteINESS

/INESSinstitute

/iness.slovakia

Mesačník
MARKET FINESSE vydáva:

INESS – Institute of Economic
and Social Studies
Na vršku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

Editor: Ina Sečíková

Editorial

Richard Ďurana

Tento časopis vydávame už viac ako 19 rokov. Letná pauza v publikovaní Market Finesse bola historicky daná „uhorkovou sezónou“. Leto roku 2025 z tejto politickej tradície významne vybočuje.

To, čo sa dialo alebo deje v školstve, zdravotníctve či verejných financiách hravo spĺňa kritériá high season a tlak volebných preferencií, ale aj váha nevyhnutnosti konsolidácie rozfúkali obyčajne stojatý horúci letný vzduch.

Minister Drucker zahájil **frontálnu ofenzívu voči neštátnym školám**. Môžeme len špekulovať, či načasovanie návrhu a pripomienkového konania zredukovať normatív na žiaka o 20 % na školské prázdniny malo za cieľ využiť neprítomnosť potenciálneho odporu. Politickí stratégovia sa ale prepočítali a sily zo sektora sa aj počas dovolenkového obdobia dokázali efektívne zaktivizovať. **Zavádzania, mýty a nesprávne interpretácie nielen zo strany ministerstva, ale aj niektorých horlivých zástancov návrhu sme demaskovali aj my v INESS**. Proti tomuto návrhu sme dokonca spustili aj **petíciu**, pod ktorú sa podpísalo viac ako 5 000 občanov. Práve zmena financovania neštátnych škôl je prvou z troch hlavných tém tohto čísla Market Finesse.

Ďalšou je dianie v zdravotníctve. Záchranový tender, ktorý vyhlásilo Ministerstvo zdravotníctva, aby ho následne sám minister zastavil, odzrkadľuje pomery v sektore. Ten je charakteristický absenciou dlhodobej vízie, na základe ktorej by sa volili nástroje na jej napĺňanie. A aj keď – podľa rétoriky premiéra – ľudia potrebujú istoty, v zdravotníctve nemá istotu nikto. Dokonca ani kľúčoví hráči v zdravotníctve – zdravotné poisťovne. Počas leta sme vydali publikáciu s názvom **Čo priniesla konkurencia medzi zdravotnými poisťovňami**. Aj keď stav, v ktorom fungujú zdravotné poisťovne, má kvôli regulácii ďaleko od priaznivého konkurenčného prostredia, ich vzájomné „súperenie“ o klientov prinieslo pre poisťencov – teda nás všetkých – viacero **zásadných pozitív**. A nielen pre poisťencov, ale aj pre zdravotníctvo ako celok.

Samostatnou kapitolou sú útoky splnomocnenca vlády pre preverenie procesu riadenia a manažovania zdrojov počas pandémie

COVID-19 na vedeckú obec na Slovensku. Toto už skutočne hraničí s barbarstvom a podkopávaním autority vedy. **Toto je hanba**. Zároveň je pre mňa nepochopiteľné, prečo v záujme zachovania vlastnej dôstojnosti ešte vedci aktívne neprotestujú a nevyvíjajú nátlak na vládu.

Treťou obširnejšou témou tohto čísla je pestúnsky štát. Pozorní čitatelia registrujú, že INESS je dlhodobým partnerom európskeho **Indexu pestúnskeho štátu**, ktorý meria intenzitu **regulácie životného štýlu občanov** zo strany vlád jednotlivých krajín. Počas posledných troch mesiacov sme na túto tému publikovali nielen viacero textov, ale na sociálnych sieťach na vás určite zamierila aj naša kampaň v prospech zníženia miery vládných zásahov do našich spotrebiteľských rozhodnutí.

Vláda bude musieť konsolidovať. Vysoký deficit verejných financií dosiahol aj napriek prvému konsolidačnému balíčku štvrtej Ficovej vlády hladinu neudržateľnosti. Na vypísanie zoznamu negatívnych scenárov už mám primárne miesta, preto len spomeniem, že na doterajšom scenári, kedy konsolidácia prebiehala len formou zvyšovania príjmov štátu na úkor občanov a podnikateľov, sa s veľkou pravdepodobnosťou nič meniť nebude. Naopak, aby vláda vybrala viac, ľudia budú musieť pracovať viac ako doteraz – a to možno až o 4 dni do roka viac. Toľko štátnych sviatkov sa podľa predbežných informácií bude rušiť. V čase nepriaznivej ekonomickej situácie sa bude zvyšovať aj minimálna mzda. Vždy, keď niekomu napadne, že **tým vlada pomáha**, si treba uvedomiť, že polovica zvýšenia minimálky poputuje cez dane a odvody nazad vláde. Transakčná daň stále čaká na svoje zrušenie a asi to čakanie bude dlhšie, než sme si všetci mysleli. Dočkáme sa? Aspoňže premiér deklaroval zachovanie nastavenia II. dôchodkového piliera. Spustili sme prihlasovanie na ďalší ročník **Ekonomického Base Campu** pre študentov. Témou je **socializmus vs. sloboda** a aj tento rok máme pre vás super zahraničných aj domácich rečníkov. Viac sa dočítate v texte hneď za týmto Editorialom.

Na prvé septembrové dni vám prajem pekné čítanie,

Richard Ďurana

Prihláste sa na Ekonomický Base Camp!

4. ročník

INESS

EKONOMICKÝ BASE CAMP

SOCIALIZMUS
VS.
SLOBODA

AK CHCETE POCHOPÍŤ, PREČO JE SOCIALIZMUS LÁKAVÝ,
ALE V PRAXI NEFUNGUJE, PRÍDTE NA

4-DŇOVÝ SEMINÁR EKONOMICKÝ BASE CAMP 2025!

HOTEL BYSTRICA

23. - 26. OKTÓBER 2025

PRIHLÁSTE SA DO 5.10.2025 NA EKONOMICKYBASECAMP.SK

INESS aj tento rok prichádza s jedinečnou príležitosťou pre mladých ľudí a v dňoch **23. - 26. októbra 2025** organizuje už 4. ročník vzdelávacieho seminára v malebnom prostredí hotela Bystrica pri Martine.

Počúvame to v podcastoch, vidíme v diskusiách na sociálnych sieťach a myslíme na to aj pri pohľade na dlhú čakaciu lehotu u lekára. Neustále volanie po „silnejšom štáte“, „spravodlivejšom prerozdeľovaní“ a riešení, ktoré majú byť pre všetkých a „zadarmo“. **Znie to lákavo a solidárne, no je to skutočne cesta vpred?**

Socializmus si dnes mnohí predstavujú ako systém, ktorý prinášal istoty. Byť pre každého, práca pre každého, školstvo a zdravotníctvo zadarmo. Hoci si socializmus ako politický režim dnešní študenti nezažili, jeho myšlienkový operačný systém sa potichu inštaluje do riešení dnešných problémov. Prečo sa aj po desaťročiach **vraciam k myšlienkam centrálneho plánovania**, keď hovoríme o klíme, zdravotnej starostlivosti alebo úlohe zisku v spoločnosti? **Sú podnikatelia naozaj tí zlí** a je trh nepriateľom, ktorého treba skrotiť? Ak chcete pochopiť, **prečo znie socializmus dobre, ale nefunguje** a prečo vždy zlyháva, aj keď jeho zástancovia majú tie najlepšie úmysly, príďte na Ekonomický base camp 2025! Dozviete sa, čo sa dá v takejto diskusii ponúknuť ako alternatívne riešenie, ktoré želaný prospech naozaj môže priniesť.

Pre koho je seminár určený?

Seminár je primárne určený **študentom VŠ** a **starším študentom SŠ**. **Aktuálne štúdium ale nie je podmienkou účasti, prihlásiť sa môžu aj starší uchádzači.** Základy ekonómie, zvedavosť a záujem o pochopenie ekonomických systémov sú nevyhnutné.

Viac informácií k **registrácii**, poplatkom a programu nájdete **na webe EBC tu**.

Prihlasovanie je otvorené do 5. októbra 2025. Tešíme sa na vás!

Obsah

TÉMA I: Školstvo: Ako naozaj pomôcť deťom zo znevýhodneného prostredia?	4
TÉMA II: Zdravotníctvo	5
TÉMA III: Pestúnsky štát: Prečo treba spozornieť, keď vás štát chce vychovávať	6
KOMENTÁRE	7
Emisných 90 % je mimo reality	7
Dáta hovoria, že obchodníci nemôžu za ceny potravín	8
Koľko času zamestnanec odpracuje naozaj?	9
Koľko by sme mali dať na obranu	9
NOVÉ PUBLIKÁCIE	11
Čo priniesla konkurencia medzi zdravotnými poisťovňami	11
PODUJATIA	11
Ekonomické reči: Chce štát vychovávať dospelých ako deti?	11
Jeden systém, tisíc problémov - Britské zdravotníctvo podľa Kristiana Niemietza	11
INESS na workshope vizuálneho storytellingu v Krakove	12
Od vízie k financovaniu: Ako zabezpečiť podporu pre politické myšlienky	12
Vizionári - Výzvy v manažmente pacientov s gliómom	12
INESS na júnovom Market Access	12
VIDEÁ A PODCASTY	13
EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA	17
Otvorenie nového ročníka a prihlasovanie do Ekonomickej olympiády 2025/2026!	17
CENA ŠTÁTU	18
Cenu štátu pre vás počítame už 20 rokov!	18
INESS PUBLIKÁCIE	19
INESS KNIHY	19

TÉMA I: Školstvo | Ako naozaj pomôcť deťom zo znevýhodneného prostredia?

INESS na DNES #124: Druckerova dilema: prečo je návrh reformy financovania ZŠ škodlivý

V piatok 22. augusta 2025 vláda schválila zmeny financovania v školstve, ktoré bude znamenať finančnú diskrimináciu žiakov neštátnych škôl. Argumenty ministerstva sú nepresné a skresľujúce. Posúďte sami a [vypočujte si](#) rozhovor s **Róbertom Chovanculiakom**. Kým však zmeny neschváli parlament, stále je čas zmeniť názor a stopnúť celý tento nezmysel.

Drucker zavádza alebo je zavádzaný: Ako naozaj pomôcť deťom zo znevýhodneného prostredia?

Minister Drucker postavil súkromné a cirkevné školy pred Sofiu voľbu. Buď zostanú fungovať ako doteraz, ale prídu o 20 % financií, alebo sa stanú verejnými poskytovateľmi, môžu si nechať 100 % financií, ale nebudú môcť vyberať školné. A zároveň budú povinní prijať minimálne 80 % detí, ktoré spadajú do daného školského obvodu a vybrať si budú mocť len tých zvyšných 20 % detí. Čo by ste si vybrali vy? Buď zdražíte služby pre svojich žiakov a tie sa tak stanú nedostupnými, alebo nebudete mať peniaze na nájom. To je Druckerova dilema. **Róbert Chovanculiak na dátach v komentári pre Denník N či pre denník Postoj ukazuje**, prečo znížiť normatívne financovanie cirkevným a súkromným školám o 20 % (teda o 600 eur ročne na jedného žiaka) nikomu nepomôže.

Tlačová konferencia ako výzva ministerstvu školstva, aby viedlo odbornú diskusiu k návrhu novely školského zákona

Deň pred schválením novely školského zákona vládou zorganizovala Asociácia súkromných škôl **tlačovú konferenciu**, na ktorej viaceré organizácie vyzývali ministra školstva, aby zastavil novelu, ktorá vo finále uškodí všetkým deťom - „verejným“, „cirkevným“ aj „súkromným“. **Róbert Chovanculiak** tu prezentoval zistenia čerstvej analýzy, ktorá na dátach dokazuje nepravdivosť tvrdení a argumentov ministerstva. Odpoveď na výzvu už poznáme. Vláda novelu poslala na hlasovanie v parlamente, a pritom ešte minister stihol obviniť odbornú verejnosť z neférovej komunikácie.

Ministerstvo priznalo, že návrh zmeny financovania škôl nemá kvantifikované ciele

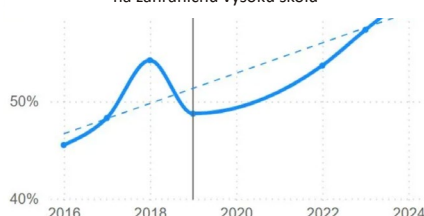
K navrhovanej novele školského zákona sme za INESS podali **hromadnú pripomienku**, ktorú podporilo 5 460 občanov. Dňa 28. júla 2025 INESS na rozporovom konaní na ministerstve zastupovali **Róbert Chovanculiak** a **Richard Vilkus**. So zástupcami ministerstva diskutovali o **našich zásadných pripomienkach**. Ministerstvo akceptovalo jednu z pripomienok, no k ostatným sa buď nevyjadrilo, alebo ich neakceptovalo, čím rozpor pretrváva.

Budú súkromné a cirkevné školy krvácať? | Horecký & Chovanculiak

Vypočujte si rozhovor s naším analytikom pre oblasť školstva **Róbertom Chovanculiakom** a bývalým ministrom školstva a poslancom Národnej rady **Jánom Horeckým**. V podcaste Daniela Kojnoka z platformy [Výkrik z regiónov](#) komentujú kontroverznú reformu financovania školstva, ktorá môže mať katastrofálne dôsledky pre státisíce detí, rodičov a učiteľov na Slovensku.

Najlepší maturanti z predmetu, ktorí odchádzajú na zahraničnú vysokú školu

Kultúrna fosília v školstve

Je leto, uhorková sezóna, a ja sa skúšam zamyslieť na niečom, čo v knihe *Zamrznuté školy* volám „vzdelávacie fosílie“. To sú aspekty fungovania škôl, ktoré sa nezmenili dekády až storočia, a pritom by si zaslúžili odísť na zaslúžený odpočinok, vyhynúť. Začnem týmto príkladom: školské predmety na základných školách. Budem rád, ak sa do diskusie pridáte aj vy. **Prečítajte si viac.**

TÉMA II: Zdravotníctvo

Haló? Je tam (štátna) záchranka?

To, čo malo byť technickou záležitosťou, sa zmenilo v drámu. Verejné obstarávanie nie je moja parketa, preto samotný proces nebudem komentovať. No premiér Fico je majster v robení limonád z citrónov, ktoré mu politika naservíruje. Z neschopnosti jeho vlastnej vlády spraviť tender mu vyšiel už typický záver: záchranky treba zoštatniť. Tu už komentovať musím. Prečítajte si **komentár Martina Vlachynského tu**.

Čo priniesla konkurencia zdravotných poisťovní

V čase vrcholiacej prepoisťovacej kampane zdravotných poisťovní vydal nás analytik pre oblasť zdravotníctva **Martin Vlachynský** publikáciu na tému konkurencie v zdravotnom poistení na Slovensku. Konštatuje v nej, že hoci sú možnosti konkurencie zdravotných poisťovní obmedzené, za 20 rokov ich vzájomné súperenie prinieslo viacero zásadných pozitív pre poistencov a zdravotníctvo ako celok. Slovenské zdravotnícke reformy z rokov 2004-2006 boli postavené na koncepte manažovanej konkurencie, podobne ako v Holandsku. Slovenský systém však bol od volieb 2006 zdeformovaný viac ako 600 zmenami zákonov. Okrem pokrivenia rámca je najväčšou prekážkou konkurencie nemožnosť vytvárať rôzne poistné produkty v rámci verejného zdravotného poistenia. Samostatnou kapitolou je politické zvyhodňovanie štátnej poisťovne. Publikáciu si môžete **stiahnuť tu**. A tu komentár Pripoistenie nie je zakázané, ale zadusené.

Britské zdravotníctvo a Slovensko - dá sa to s reformami prehnat?

V júni sme na Slovensku hostili **Kristiana Niemietza** z britského inštitútu IEA. Kristian je expertom na britský zdravotný systém NHS, o ktorom nám prišiel **porozprávať**. Pozvali sme ho preto, aby sme slovenským divákovi priblížili problémy tohto systému jedného platcu a zároveň ukázali paralely so Slovenskom. Kristianov **komentár** na tému produktivity v zdravotníctve, je síce o NHS, ale stačí v texte vymeniť "NHS" za "slovenský systém" a budeme sa cítiť prekvapivo doma. Ponúkame tiež prednášky ďalších hostí - **Petra Pažitného** a **Martina Vlachynského**, ktoré si môžete pozrieť na YouTube kanáli INESS.

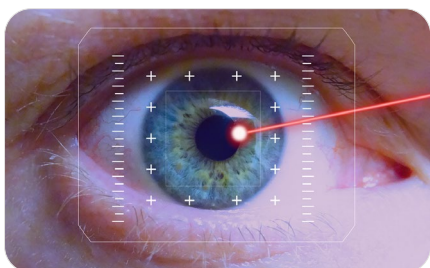
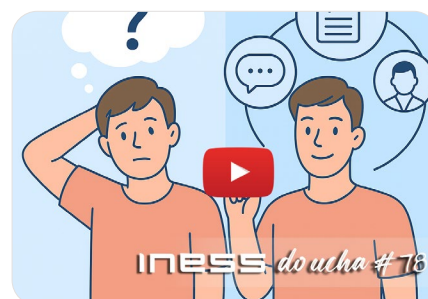

Ako zistiť, či potrebujeme novú koncovú nemocnicu

My národnú koncovú nemocnicu dávno máme, volá sa UNB a je to komplex niekoľkých nemocníc (Kramáre, Antolská, Ružinov...). Kapitálový dlh vo viacerých z nich je však obrovský, a preto sa vedie dlhodobá diskusia o tom, akú kombináciu rekonštrukcie a novej výstavby zvoliť. Zhrnuté, Bratislava investíciu do nemocnice potrebuje, otázky preto skôr znejú: **kde, ako a za koľko**. Tiež ponúkame ďalší komentár **Martina Vlachynského** o optimalizácii nemocničnej siete.

Informačná asymetria v zdravotníctve nie je prekážkou na emancipáciu spotrebiteľov

Častým argumentom proti väčšej slobode a možnosti voľby v zdravotníctve je nedôvera voči zákazníkovi - pacienti zvyčajne nemajú lekárske vzdelanie. No ten, kto tvorí štandardy, čelí informačnej asymetrii podobne ako pacienti. V skutočnosti neexistujú dokonalé trhy bez informačnej asymetrie a nedokonalé trhy s informačnou asymetriou. Prečítajte si celý **komentár Martina Vlachynského**.

Majú zdravotné poisťovne preplácať „jednodňovky“?

Jednodňovky sú väčšinou ekonomicky efektívnejšie a je prirodzené, že z dlhodobého hľadiska sa čoraz väčšia časť zákrokov presúva tam. Pokiaľ však má poisťovňa v danom regióne už zazmluvneného iného poskytovateľa s dostatočnou kapacitou, je na jej obchodnom rozhodnutí, či ponuku pre poistencov ďalej rozšíri na úkor dodatočných nákladov. Prečítajte si **celý komentár tu**.

TÉMA III: Pestúnsky štát | Prečo treba spozornieť, keď vás štát chce vychovávať

Nič nie je návykovejšie ako dane

Švédsko robí jasný rozdiel medzi škodlivým fajčením a menej škodlivými nikotínovými a tabakovými vrecúškami. Pre porovnanie, Slovensko uplatňuje päťkrát vyššiu sadzbu dane na nikotínové vrecúška. Do hry sa ale chystá vstúpiť Európska komisia, ktorá chce nastavovať sadzbu na nové nikotínové produkty. Prečo to komisia robí? Chce získať viac peňazí do rozpočtu Európskej únie. Prečo sa ozvala aj švédka ministerka so slovami, že takýto návrh je totálne neakceptovateľný sa dočítate v [komentári Radovana Ďurana](#).

Mal by vás štát chrániť pred vyprázaným rezňom?

V rozhovore pre Hospodárske Noviny v relácii [Doslova](#) hovorí náš analytik **Radovan Ďurana** o tom, prečo si nemyslí, že štát by mal pestúnskym spôsobom pristupovať k občanom v oblastiach „nezdravých slasť“ ako sú tabakové výrobky, alkohol, sladené nápoje či rôzne druhy jedla. Vedie to totiž k otázke, či by potom štát nemal regulovať napríklad aj to, ako dlho spíme? Pre zdravie je predsa najprospernejšie spať 8 hodín denne takisto ako nefajčiť či nepiť alkohol. Okrem toho sa v rozhovore dozvieme: Ako vníma znižovanie počtu dní pracovného pokoja. Aké by malo byť ďalšie kolo konsolidačných opatrení. Čo je sociálny „luxus“, ktorý si ako krajina nemôžeme dovoliť. A ako sa pozerá na úvahu opäť otvoriť druhý pilier.

Vysoké dane na cigarety v Európe sú voda na mlyn čiernemu trhu

Na papieri vyzerá tabaková politika veľmi lákavo. Zvýšime dane, cigarety zdražejú, ľudia prestanú fajčiť. Menej rakoviny, viac zdravia, vyšší daňový výnos – všetci spokojní. V takomto výpočte sa však zabúda na alternatívne možnosti a ľudské motivácie. Ukazuje sa, že dobré úmysly vlád – vybrať viac na daniach a znížiť počet fajčiarov – často končia úplne opačne: prázdnu štátnu kasu a posilneným organizovaným zločinom. Prečítajte si [celý komentár Radovana Ďurana tu](#).

Každá daň raz narazí na strop

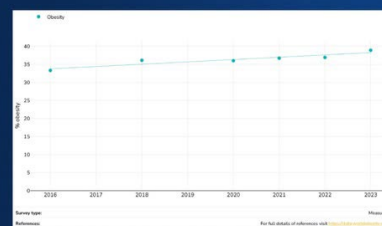
Fajčiarov vlády milujú. Sú spoľahlivými daňovníkmi, ktorí usilovne plnia štátnu kasu. Kým v roku 2019 zaplatili 766 miliónov eur, tento rok už prispievajú jednou miliardou. Zvyšovanie sadzieb tabakových a už aj netabakových daní je naplánované aj o rok. Tieto „easy money“ si všimla aj Európska komisia a podľa informácií Euractivu by sa tabakové dane mali stať príjmom aj európskeho rozpočtu. Pravdepodobnosť, že tento scenár prejde, je minimálna. No čo je oveľa dôležitejšie, výrazným zvyšovaním daní sa očakávaný výber rozplýva ako dym a rozrastá sa čierny trh. [Prečítajte](#) či [vypočítajte](#) si viac v komentári **Martina Vlachynského**.

Pod vplyvom dane spotreba sladených nápojov, čipsov a sladkostí klesla, miera obezity však stále rastie

Mexiko zaviedlo daň na sladené nápoje už v roku 2014. A výsledok? Spotreba sladených nápojov, čipsov a sladkostí klesla. Miera obezity stále rastie. Príčiny? Ľudia si našli nezdanené „alternatívy“ – často rovnako nezdravé. Daň bola podľa ekonómov príliš nízka. A čo Slovensko? U nás platí daň len 6 mesiacov, no už vieme: Spotreba sladených nápojov klesla o 11 %. Spotreba energetických nápojov stúpla o 13 % – aj napriek dvojnásobnej dani.

Slovensko je pritom v regulácii spotreby potravín na 6. mieste v Indexe pestúnskeho štátu a má **2. najvyššiu sadzbu dane** (vzhľadom na kúpyschopnosť obyvateľov) z 12 krajín s touto daňou. Zlepší to zdravie Slovákov? Príklad z Mexika ukazuje, že veľmi pravdepodobne nie, akurát pestúnsky štát bude mať viac peňazí v rozpočte. Viac o zdaňovaní a celom rebríčku Pestúnskeho štátu sa dozvieme v našej publikácii [Index pestúnskeho štátu 2025](#).

Ani daň zo sladených nápojov nezastavila rast obezity v Mexiku. **Daň bola zavedená v roku 2014.**

Podiel dospeljej populácie s obezitou.

INESS

EPICENTER

KOMENTÁRE

Emisných 90 % je mimo reality

Radovan Ďurana

Komisia s predložením nového klimatického cieľa únie otáľala mnoho mesiacov. Trochu rozhladený čitateľ sa nemôže zbaviť dojmu, že trpezlivo čakala na koniec maďarského predsedníctva. To by totiž za veľmi ambiciózne pokles emisií o 90 percent do roku 2040 iste nebojovalo. Komisia si logicky počkala na dánske prezidentstvo. Dánsko, ktoré skoro 90 percent elektriny vyrába z OZE, sa bude predsa len viac snažiť dotlačiť Európsku radu k ambicióznemu výsledku z pohľadu Komisie.

Európska únia je ako horolezec, ktorý vie, že sa na vrchol dostane, ale nazad už asi nie. Všetky faktory velia na ústup. Zdá sa, že pocit „byť svetovým lídrom za každú cenu“ je obzvlášť pre západné krajiny EÚ neodolateľný.

Je pravda, že v Únii emisie klesajú, a nechajme bokom, či už sa to deje z dôvodu poklesu priemyselnej výroby, drahých energií či inštalácie solárov a veterných turbín. Pohľad za hranice Únie je omnoho viac zadymený.

Spotreba ropy minulý rok dosiahla historický rekord. Spotreba uhlia dosiahla minulý rok historický rekord. O Číne čítate, koľko neuveriteľne veľa solárov nainštalovala a koľko miliónov elektroút vyrobila, ale jej emisie aj minulý rok stúpili. Emisie obyvateľa USA boli v roku 1991 2,2-krát vyššie ako obyvateľa EÚ, dnes sú 2,6-krát vyššie. Svetové emisie CO₂ minulý rok neklesli, ale stúpili na historický rekord. V roku 1991 predstavovali fosílny zdroj 86 percent spotreby energií, dnes je to 82 percent. Stále viac ako štyri pätiny spotreby dymia.

Známy kanadsko-český profesor Václav Smil si **kladie logickú otázku**: ak sa svet za 25 rokov snáť o znižovanie emisií v zásade nepohol, ako môže dúfať, že za ďalších 25 rokov dosiahne uhlíkovú neutralitu? Dôvodov neveriť je veľa. Štyri piliere civilizácie – oceľ, cement, umelé hnojivá a plasty – stále nedokážeme vyrábať bezemisne a zároveň ekonomicky efektívne, a to už je dnes klasická fosílna výroba v EÚ zaťažená povolenkami s cenovkou 75 eur.

V hodnotení vplyvov nového návrhu Komisie sa dočítate, že na dosiahnutie oteplenia o 1,5 stupňa Celzia v roku 2050 (s pravdepodobnosťou 83 percent, že k nemu dôjde) môže ešte ľudstvo zaťažiť atmosféru maximálne dodatočnými 100 gigatonami CO₂. Minulý rok ľudstvo **vypustilo 37,4 gigatony CO₂**. Áno, počítate správne, ešte tri roky súčasného využívania fosílnych energií a utrum. Pri 50-percentnej pravdepodobnosti tohto scenára to je sedem rokov. Pravdepodobnosť, že sa uhlíkový rozpočet vyčerpá oveľa skôr, teda hraničí s istotou. Čína ohlásila vrchol spotreby uhlia až na rok 2030.

Ak by mal svet dosiahnuť uhlíkovú neutralitu v roku 2050, **musel by každý rok zažiť nový covid**, pričom tie predchádzajúce budú stále trvať. Zníženie svetových emisií CO₂ každoročne o štyri percentá sa zatiaľ javí ako nemožné. Samotný cieľ vyznieva paradoxne, akosi virtuálne, ak vezmeme do úvahy Čínu. Tá je zodpovedná za tretinu emisií sveta, ale neplánuje neutralitu skôr ako v roku 2060. Aktuálne má Čína rozostavané uhoľné elektrárne s **výkonom 95 GW**. To je ekvivalent výkonu 45 močovských jadrových elektrární. A zároveň len tieto ešte nepostavené uhoľky vyprodukujú pätinu ročných emisií CO₂ celej Európskej únie. Nie, tieto elektrárne sa nestavajú na 10 alebo 15 rokov, ale na dlhšie. Mimochodom, Čína prevádzkuje **1 161 uhoľných elektrární**.

Uhlíková neutralita sveta v roku 2050 nie je za súčasnej situácie realistický cieľ. Rovnako oteplenie o 1,5 stupňa Celzia. To je však hraničný cieľ aj z pohľadu Parížskej dohody, ktorá cieľ „významne pod 2 °C“. Lenže aj na oteplenie o 1,7 stupňa Celzia si svet pri súčasných emisiách vyčerpá uhlíkový rozpočet za 16 rokov (pri 50-percentnej pravdepodobnosti).

Európsky cieľ zníženia emisií o 90 percent do roku 2040 túto zadymenú realitu sveta dokonale ignoruje. Pohybuje sa v akademickom prostredí odporúčaní klimatických vedcov, nie v realite.

V čom je teda problém tohto cieľa? Podstúpiť radikálnu ekonomickú transformáciu, keď zvyšok sveta beží úplne iným tempom, je extrémne drahé a riskantné. Komisia sa lipnutie na cieľi 1,5 stupňa Celzia snaží **ospravedlniť nákladmi**: „Nedosaiahnutie cieľa 1,5 °C bude Úniu stáť dodatočných 2,4 bilióna eur.“ Čo je to za argument? Že hranicu oteplenia o 1,5 stupňa klíma prekoná, je viac než isté, tieto náklady teda určite obyvatelia Únie ponesú bez ohľadu na to, aký cieľ sa stanoví. Ale zároveň títo istí obyvatelia zaplatia obrovské náklady za dosiahnutie plánovej, ale lokálnej uhlíkovej neutrality. Dvojitý náklad, pričom samotné investície do energetickej transformácie budú ročne desaťnásobne vyššie ako spomínaný dodatočný náklad. Inými slovami, za dosiahnutie cieľa zaplatíme 30 biliónov, aby sme sa aj tak nevyhli nákladom 2,4 bilióna.

Jediný prínos tohto urputného a nákladného snaženia tak skutočne bude len v „pozitívnom príklade“, ktorý predstavitelia Únie chcú vyslať svetu a tým motivovať aj ostatné krajiny k podobnému úsiliu. Znamená to však, že ak by ten cieľ bol nižší, napríklad 80 percent, ostatné krajiny by zásadne zmenili správanie?

Určite nie. Únia je síce na dobrej ceste znížiť emisie podľa plánu Fitfor55, ale z toho nevyplýva, že rovnako sa jej bude dariť s cieľom do roku 2040. Totiž, znížiť emisie za 40 rokov o 55 percent je úplne iný druh úlohy ako znížiť emisie o dodatočných 35 percent za 15 rokov. Rozdielny je nielen čas, počas ktorého sa zmena má udiť, ale hlavne technológie. Nízko visiace ovocie v podobe vypínania uhoľných elektrární je už zo 70 percent „zjedené“. Najjednoduchšie druhy plyvania energiami odstránené. V cene elektriny už je započítaná cena uhlíka.

EÚ je už v ďalšej fáze, kde čelí inštitucionálnym a technologickým neistotám. Kládne si radikálny cieľ, keď ešte nevie, či a ako sa podarí rozbehnúť uhlíkové clo. Keď ešte stále nie je jasné, ako bude fungovať ETS2. Keď stále chýbajú komerčne udržateľné technológie výroby primárnej ocele, cementu či alternatívy plastových hmôt. Keď rastúci podiel OZE a elektriny so zápornými cenami komplikuje investície do zdrojov potrebných v tme a v bezvetří. Keď plánované investície do prenosových sietí dlhodobo a významne zaostávajú a pomaly sa začínajú objavovať blackouty. Keď sa nenaplnili očakávania superlacnej a prebytkovej elektriny potrebnej na výrobu miliónov ton vodíka. Keď stále nemáme k dispozícii efektívne metódy zachytávania a uskladnenia CO2.

Myslieť si, že v priebehu piatich rokov niektoré z týchto problémov vyriešime a potom za 10 rokov implementujeme v celej EÚ, je nepodložené optimistické. Únia si, naopak, lipnutím na 90-percentnom ciele do roku 2040 môže privodiť nielen neúspech, ale aj prehĺbenie ekonomickej stagnácie, ktorú zažíva dnes. Pripočítajte si k tomu záväzok výdavkov piatich percent HDP na obranu, neúprosnú demografickú krízu spojenú so starnutím a politický rast odporu proti klimatickým cieľom.

Ústupky, ktoré nový návrh Komisie obsahuje, sú preto racionálne dobre obhajiteľné, ale nedostatočné. Členské štáty by mali žiadať zníženie cieľa na úroveň 80 – 85 percent. 5- až 10-percentný rozdiel sa naoko môže zdať malý, ale v skutočnosti bude mať veľký vplyv. Každé percento dodatočného zníženia emisií nad 80 percent bude pravdepodobne rádovo drahšie. Únia by si aj týmto cieľom bezpochyby zachovala líderstvo vo svete znižovania emisií a zároveň nevytvorí taký ohromný tlak na viazanie obrovských súkromných a verejných investícií, ktorých cieľom nie je vytvárať novú pridanú hodnotu, ale len prerábať ekonomiku na iné zdroje energií.

Celý komentár si tiež môžete **vypočuť ako audio** v rámci našej série podcastov **INESS do UCHA**.

Tešíme sa na vašu priazeň aj na tomto kanáli!

Denník N, 10.7.2025

Dáta hovoria, že obchodníci nemôžu za ceny potravín

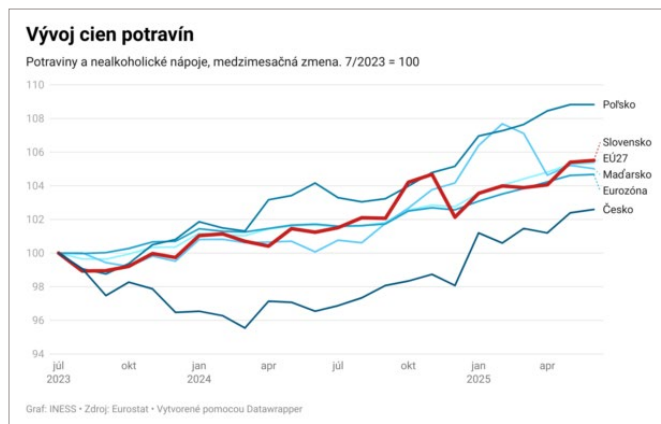
Martin Vlachynský

Politici sa raz za čas rozbehnú s kamerami a kalkulačkami do obchodov s potravinami a hlasne ukazujú (ne)rast cien potravín.

Kedysi rozhodovali chlieb a hry, dnes je to chlieb a maslo.

Ak vás zaujíma objektívne číslo, tak podľa Eurostatu v období medzi júlom 2023 a júnom 2025 narástli priemerné ceny potravín a nápojov v SR o 5,5%. To je o chlp viac ako v EÚ (5,4%), Česku (2,6%), Maďarsku (5%), ale menej oproti Poľsku (8,8%). Spravte si z toho príbeh, aký sa vám hodí.

Tradičnou reakciou všetkých vlád pri raste cien potravín býva útok na obchodníkov. Za rastúce ceny vraj môže ich chamtivosť, ktorá dostala aj odborný názov – greedflácia. Obchodníci majú tú smolu, že na rozdiel od „našich“ farmárov a „našich“ potravinárov sú „cudzí“. Aspoň u voličov, ktorí netušia, aká časť potravinárov a farmárov je v skutočnosti tiež „cudzí“.

Ekonom by mal spozornieť vždy, keď niekto neživému subjektu – napríklad firme – dáva ľudské vlastnosti, ako je chamtivosť. Je to ezoterika. Firma nemôže byť smutná, veselá, zalúbená ani chamtivá. Takéto obvinenie ani neodpovedá na logickú otázku, prečo by sa táto chamtivosť mala náhle prejavovať len v určitých obdobiach a nie permanentne.

Ale ekonom rád argumentuje faktami. Preto sa trojica Koppenberg, Wimmer a Hirsch z University of Hohenheim nedávno [pustila do súboru](#) skoro pol milióna dátových pozorovaní z maloobchodného sektora v 14 štátoch EÚ v období 2013 – 2022. Konkrétne ich zaujímal vývoj obchodných prírážok týchto firiem. Zistili, že v danom období klesla mediánová prírážka obchodníkov zhruba o desatinu. Po prevážení veľkosťou firmy bol pokles prírážok menší, ale stále dosahoval 7 %.

Čo je ale dôležitejšie – vývoj výšky prírážky záporne koreluje s cenami poľnohospodárskych vstupov. Tu dokonca platí, že prírážka pri raste vstupov klesá intenzívnejšie v prípade veľkých obchodníkov. Cena na pulte následne dobieha vstupy až s istým oneskorením. Maloobchod v čase rastúcich cien vstupov funguje ako vankúš, zmierňujúci dopad inflácie.

Z toho vyplýva jasný záver, že obchodníci „nezneužívajú“ nárast cien komodít na disproportčné zvýšenie cien. Ako všetci ostatní podnikatelia, aj maloobchod prísne sleduje technickú sadu svojich finančných dát, grafy a tabuľky.

To všetko sú však len ukazovatele toho, ako dobre alebo zle sa mu darí napĺňať želania zákazníka.

Vypočuť si komentár ako audio #INESSdoUCHA môžete tu.

HN, 27.7.2025

Kol'ko času zamestnanec odpracuje naozaj?

Martin Vlachynský

Štandardný pracovný čas zamestnanca na plný úväzok v jednosmennej prevádzke je podľa zákonníka práce 40 hodín týždenne. To robí zhruba 173 hodín mesačne.

Ak niekde vidíte uvedenú hodinovú mzdu, tá sa odvíja práve od teoretického množstva pracovných hodín. Píšem teoretického – zamestnanec toľko reálne neodpracuje. Reálne množstvo odpracovaných hodín znižuje dovolenka, štátne sviatky, ale aj práceneschopnosť, či návštevy lekára.

Z ekonomického pohľadu je však podstatné, kol'ko času zamestnanec reálne vykonáva prácu. Obzvlášť, ak je práca pevne naviazaná na prítomnosť na pracovisku, či vykonávanie niektorých aktivít – typicky v doprave, priemysle, ale aj v službách.

Preto sme v INESS zaviedli koncept Ceny zamestnanca, ktorý sme pretavili do [online kalkulačky](#). Tá prerátava náklady na reálne odpracovanú hodinu či mesiac práce. Umožňuje nám to lepšie pochopiť vývoj na trhu práce. Napríklad zavedenie dodatočného týždňa dovolenky sa navonok javí ako „beznákladové“ opatrenie (zamestnávateľ platí stále rovnakú mzdu), v praxi to pre zamestnávateľa znamená zvýšenie nákladov.

Naša kalkulačka z celkovej sumy pracovných hodín odrátava dovolenku, sviatky (mimo víkend), ale aj modelované množstvo dní práceneschopnosti a návštev lekára. Výsledkom je priemerná suma 135 reálne odpracovaných hodín za mesiac v našom modeli.

Nakoľko tento modelový predpoklad zodpovedá realite? Skúškou správnosti sú pre nás údaje pravidelne publikované spoločnosťou Trexima, ktorá zbiera štatistiky (formou povinných výkazov) zo slovenského pracovného trhu. Podľa [jej údajov](#) bol priemerný reálne odpracovaný mesačný počet hodín 142 (obdobie 2024Q2 – 2025Q1). To je o 7 hodín viac ako v našom modeli. Náš základný model však vychádza z hodnoty nulových nadčasov, zatiaľ čo dáta Trexima z reálneho prostredia, takže priemer 142 navyšujú aj nadčasy u niektorých respondentov.

Model [Ceny zamestnanca](#) tak pomerne presne kopíruje dáta z reálneho prostredia.

iness.sk, 16.7.2025

Kol'ko by sme mali dať na obranu

Martin Vlachynský

NATO schválilo záväzok vynakladať 5% na obranu. Presnejšie ide o 3,5%, zvyšných 1,5% môže byť alokovaných voľnejšie. Tento záväzok je pre rok 2035. Čo je z pohľadu verejných rozpočtov veľmi, veľmi ďaleko.

Je to nezáväzný záväzok. NATO nemá žiadne donucovacie mechanizmy ani v prípade účasti na vojenských akciách, nieto ešte v prípade vojenských výdavkov. Je to taký klub gentlemanov, spoliehajúci sa na dobré slovo. Keď sa pozrieme na plnenie doterajšieho „záväzku“ 2% výdavkov na obranu, tak to moc nefunguje.

Mohli by sme nad 5% mávnuť rukou. Ale aspoň to spočítajme. Slovenské obranné výdavky sa po rokoch vyšvihli tesne na 2% a v roku 2025 majú dosiahnuť zhruba 2,8 miliardy eur. Ľahkou matematikou vyrátame, že na 5% by sme potrebovali zhruba 4,2 miliardy dodatočných eur v dnešných cenách.

Aktuálny deficit dosahuje 6,6 miliardy. S novými obrannými výdavkami by dosiahol skoro 11 miliárd, teda 8% HDP. Pritom sa hovorí o potrebe konsolidácie vo výške 2 miliardy eur na rok 2026.

Na DPH sa vyberie necelých 12 miliárd eur, takže by sme potrebovali ísť so sadzbou z 23% na 31%. Tým by sme prekonalí globálneho lídra Maďarsko s 27%. Alebo firemná daň? To by znamenalo sadzbu 43% – za absurdného predpokladu, že by všetci podnikali a platili ďalej. Daň z finančných transakcií? Tak to by bolo rovno z 0,4% na 2,8%. A tak ďalej, asi sa chápeme. Celý tohtoročný brutálny daňový balík má priniesť 2,6 miliardy na nových a vyšších daniach, potrebovali by sme skoro dva ďalšie.

Ja som zástancom hľadania zdrojov na strane výdavkov. Lenže 4,2 miliardy, to je 80% Ministerstva školstva, podobne z Ministerstva práce, alebo 220% Ministerstva vnútra. Neznamená to, že 4 miliardy sa nedajú nájsť, veď rozpočet verejnej správy má 66 miliárd. No bola by to nesmierne tvrdá politická práca.

Môžeme však predpokladať, že 1,5% by sa skrylo do už plánovaných výdavkov na cesty, železnice, či nemocnice, ktoré by sa prehlásil za obranné stavby. Potom by sme sa bavili o 2 miliardách nových výdavkov. Menej, ale na aktuálne rozpočtové pomery stále obrovské číslo.

Najväčším problémom celého záväzku je to, že v prípade obrany Slovenska treba skôr odhodlanie, než peniaze. Na rozdiel od takého Fínska, Poľska či Pobaltia nemáme dekády cibrenú obrannú stratégiu. Technika sa nakupuje čoraz náhodnejšie, v armáde máme 5600 neobsadených miest (o 15% viac, ako pred rokom) a vláda sa k nepriateľom správa priateľskejšie, ako k priateľom. Miliardy navyš toto nezmenia.

HN, 29.5.2026

V tejto súvislosti dávame do pozornosti aj krátku publikáciu **Ekonomika Ruska a tri vojnové roky**. Publikácia je z apríla 2025 a Martin Vlachynský vsa v nej snaží odpovedať na otázky, či hrozí Rusku kolaps ekonomiky, koľko ho stojí vojna a z čoho tieto náklady ruský štát financuje. A čo sa môže v budúcnosti zmeniť?

A ešte jeden tip na komentár **Relita sankcií voči Rusku**.

Prehľad najdôležitejších tém pre vás tiež každý týždeň pripravujeme v newsletteri **Týždeň s INESS**

TÝŽDEŇ S INESS

Týždenný newsletter **Týždeň s INESS** je sprievodca najaktuálnejšími správami zo sveta ekonómie a práce INESS. Ak chcete aj vy dostávať tento stručný týždenný prehľad našich reakcií na aktuálne témy, [kliknite sem](#). Následne si podľa jednoduchých inštrukcií aktualizujte svoje preferencie v odbere našich emailov. Alebo nám len napíšte na gabriela.greskova@iness.sk a my vás do zoznamu zaradíme. Samozrejmosťou je aj jednoduché odhlásenie v prípade, že vás náš newsletter nechytí za srdce.

Chcem podporiť INESS

Aj vy môžete prispieť k slobodnejšej a vzdelanejšej spoločnosti na Slovensku. Podporte naše aktivity, a my budeme môcť pracovať o to intenzívnejšie.

Ďakujeme, každú vašu podporu si veľmi vážime.

Máte otázku, prosbu, komentár či tip?

Neváhajte sa nám ozvať na iness@iness.sk. Naši analytici vám radi odpovedia na vaše otázky a zväžia možnosti spolupráce.

Tešíme sa na vás!

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Čo priniesla konkurencia medzi zdravotnými poisťovňami

Opäť sa blíži vrchol prepoisťovacej kampane zdravotných poisťovní. Pri tejto príležitosti sme v INESS vydali krátku publikáciu na tému konkurencie v zdravotnom poistení na Slovensku. Konštatujeme v nej, že hoci sú možnosti konkurencie zdravotných poisťovní obmedzené, za 20 rokov ich vzájomné súperenie prinieslo viacero zásadných pozitív pre poistencov a zdravotníctvo ako celok. V publikácii píšeme o nasledujúcich konkrétnych javoch:

- Poskytovatelia a služby pre poistencov nad rámec zákonnej povinnosti (jednoduchá starostlivosť, rehabilitácie, diagnostika...)
- Tlak na znižovanie jednotkových nákladov (zavádzanie množstevných kritérií, revízna činnosť...)
- Zavádzanie bezlimitného prostredia
- Väčší tlak na prevenciu (bonifikácia poistencov aj poskytovateľov)
- Zavádzanie inovácií (telemedicína, AI diagnostika...)
- Zvyšovanie administratívneho komfortu a eZdravotníctvo (e-recept a ďalšie systémy pochádzajú od poisťovní)
- Zavádzanie kvalitatívnych kritérií pre poskytovateľov
- Programy manažmentu chronických chorôb (programy špeciálnej starostlivosti pre vybranú skupinu poistencov, napríklad pre diabetikov)
- Práca s dátami a výskum

Celú publikáciu si môžete prečítať a stiahnuť ako [PDF tu](#).

PODUJATIA

Ekonomické reči: Chce štát vychovávať dospelých ako deti?

V stredu 25. júna 2025 sme mali opäť česť privítať desiatky hostí v Kafe Scherz na Ekonomických rečiach. Témou boli tentoraz **zásahy štátu do životného štýlu jeho obyvateľov** prostredníctvom regulácií a reštriktívnych politík s názvom Chce štát vychovávať dospelých ako deti?

Diskusiu viedol analytik **Radovan Ďurana** z INESS a predstaviteľ spoločnosti Old Herold **Július Prekop**. **Videozáznam** z Ekonomických rečí si môžete [pozrieť tu](#) a [vypočuť na Spotify tu](#). A viac sa [dočítate o diskusii tu](#).

Jeden systém, tisíc problémov - Britské zdravotníctvo podľa Kristiana Niemietza

V utorok dňa 17. 6 sme v priestoroch Pálffyho paláca privítali šéfa oddelenia politickej ekonómie britského think-tanku Institute of Economic Affairs **Dr. Kristiana Niemietza**.

Témou prednášky Dr. Niemietza bolo britské **zdravotníctvo a jeho súčasné problémy**, pričom separátne prezentácie odprezentovali aj docent fakulty manažmentu VŠE (Vysoká škola ekonomická) **Peter Pažitný** a analytik INESS **Martin Vlachynský**.

INESS na workshope vizuálneho storytellingu v Krakove

V dňoch 6. až 8. júna 2025 sa v poľskom Krakove konal 7. ročník podujatia **Tell Me Your Story**, ktorý organizoval European Liberal Forum (ELF) v spolupráci s Friedrich Naumann Foundation for Freedom for East and Southeast Europe a Projekt: Polska. **Podujatie** je súčasťou iniciatívy Liberal Communicators' Network a tento rok sa plne sústredilo na **vizuálny storytelling** – v publikáciách a krátkych videách.

Za INESS sa tréningu zúčastnila **Gabriela Grešková**.

Od vízie k financovaniu: Ako zabezpečiť podporu pre politické myšlienky

Richard Ďurana z INESS prednášal dňa 4. júla 2025 o fundraisingu pre policy advokačné aktivity na seminári s názvom „Od vízie k financovaniu: Ako zabezpečiť podporu pre politické myšlienky“ pre účastníkov VVD International.

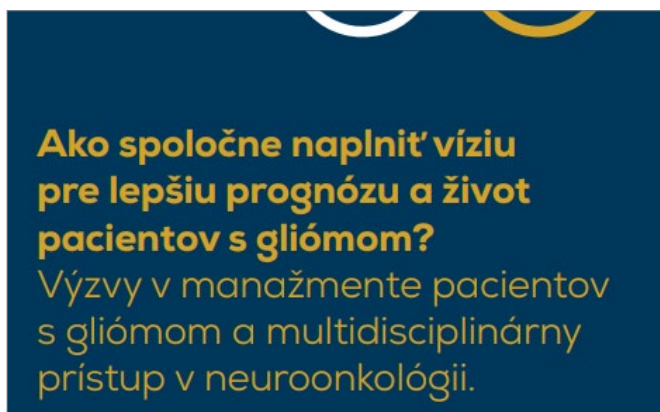
VVD International je medzinárodná pobočka holandskej liberálnej strany VVD. Jedným z jej projektov je organizovanie Leadership Academy pre vybrané vychádzajúce hviezdy v rámci strany. Akadémia sa zameriava na praktické zručnosti, ako je vedenie efektívnych kampaní, politická komunikácia a strategické myslenie.

Vizionári - Výzvy v manažmente pacientov s gliómom

V hoteli Double Tree v Bratislave sa v pondelok 16. júna uskutočnilo podujatie v rámci cyklu Vizionári.

Témou podujatia bolo Ako spoločne naplniť víziu pre lepšiu prognózu a život pacientov s gliómom? Výzvy v manažmente pacientov s gliómom a multidisciplinárny prístup v neuro-onkológii. Analytik INESS **Martin Vlachynský** prezentoval spoločnú prácu INESS a IZA na tému štatistického prehľadu o diagnóze C71 a využití multidisciplinárnych tímov v liečbe gliómov na Slovensku.

INESS na júnovom Market Access

Vo štvrtok 19. júna sa v priestoroch hotela Park Inn uskutočnilo vzdelávanie podujatie pod hlavičkou Market Access.

Témou podujatia boli zmeny v liekovej politike a otázka kompetencií v zdravotníctve. Analytik INESS **Martin Vlachynský** prispel práve k druhej téme s prednáškou o reálnych príkladoch prínosov úpravy kompetencií v zdravotníctve zo sveta s názvom *Delegovanie právomocí ako cesta k zvýšeniu produktivity*.

Okrem Marina Vlachynského vystúpili s prednáškami aj predstavitelia zdravotných poisťovní, lekárske fakulty či iných odborných združení.

VIDEÁ A PODCASTY

INESS na DNES #124: Druckerova dilema: Prečo je návrh reformy financovania ZŠ škodlivý

V piatok 22. augusta 2025 vláda schválila zmeny financovania v školstve, ktoré bude znamenať finančnú diskrimináciu žiakov neštátnych škôl. Argumenty ministerstva sú nepresné a skresľujúce. Posúďte sami a [vypočujte si](#) rozhovor **Iny Seččíkovej** s **Róbertom Chovanculiakom**. Kým však zmeny neschváli parlament, stále je čas zmeniť názor a stopnúť celý tento nezmysel. Hovoria aj o tom, že ani jeden z argumentov ministerstva školstva neobstoí, že táto reforma poškodí úplne všetkým, znamenala by delenie detí na „štátne/verejné“, „súkromné“ a „cirkevné“ a vyvolá tak, presne naopak, diskrimináciu detí a škôl

Jeden systém, tisíc problémov: Britské zdravotníctvo podľa Kristiana Niemietza (ENG)

Britský zdravotný systém jedného platcu je napohľad úplne odlišný od slovenského, ale borí sa s mnohými podobnými problémami. Aké paralely možno nájsť medzi britským a slovenským zdravotníctvom, akým problémom NHS a aké riešenia hľadá britská strana? Prednáška **Dr. Kristiana Niemietza**, experta britského think-tanku Institute of Economic Affairs (IEA) a autora knihy *Universal Healthcare Without the NHS: Towards a Patient-Centred Health System*. Záznam z podujatia, ktoré 17. júna 2025 organizoval INESS.

Jeden systém, tisíc problémov: Diskusia

Záverečná diskusia na podujatí Jeden systém, tisíc problémov – britské zdravotníctvo podľa **Kristiana Niemietza**, ktoré 17. júna 2025 organizoval INESS (zostrih).

Diskutujú **Kristian Niemietz** (IEA), **Peter Pažitný** (Healthcare Consulting) a **Martin Vlachynský** (INESS).

Jeden systém, tisíc problémov: Kto má robiť čo v slovenskom zdravotníctve (Peter Pažitný)

Kto určuje pravidlá hry, kto je rozhodca a kto sú hráči? Spoluautor reforiem z rokov 2002-2006 **Peter Pažitný** vysvetľuje, ako bolo nadizajnované slovenské zdravotníctvo a ako ho vyše 600 zmien za posledných 20 rokov pokazilo.

Záznam z podujatia Jeden systém, tisíc problémov – britské zdravotníctvo podľa Kristiana Niemietza, ktoré 17. júna 2025 organizoval INESS.

Jeden systém, tisíc problémov: Ako prežiť zdravotníctvo (Martin Vlachynský)

Nožnice medzi dopytom a ponukou zdravotníckych služieb sa roztvárajú. Aby sme ich opäť privreli, musíme vytiahnuť celú bedňu nástrojov. Aké to sú vysvetľuje analytik INESS Martin Vlachynský.

Záznam z podujatia Jeden systém, tisíc problémov – britské zdravotníctvo podľa Kristiana Niemietza, ktoré 17. júna 2025 organizoval INESS.

Na Vršku # 139 - Má štát regulovať náš životný štýl?

Slovensko si v najnovšom medzinárodnom [Indexe pestúnskeho štátu](#) pohoršilo. Tento index sleduje, do akej miery štát zasahuje do života občanov pod zámienkou ich ochrany – prostredníctvom zákazov, obmedzení či vysokých daní na tzv. „hriešne“ produkty. Ak zaťažujeme spotrebnou daňou výrobky, ktoré neobsahujú nikotín (vrecúška, e-cigarety), mali by sme zdaňovať nealkoholické pivo? Nielen o výsledkoch Indexu pestúnskeho štátu, ale aj o širších dôsledkoch štátnej politiky v oblasti spotrebných daní s **Júliusom Prekopom** z Old Herold rozpráva **Radovanom Ďuranom** z INESS. Záznam z podujatia [Ekonomické reči](#) z 25.6.2025.

INESS do UCHA #80: Drucker zavádza alebo je zavádzaný? Ako pomôcť deťom zo znevýhodneného prostredia?

Minister Drucker postavil súkromné a cirkevné školy pred Sofíinu voľbu. Buď zostanú fungovať ako doteraz, ale prídu o 20 % financií, alebo sa stanú verejnými poskytovateľmi, môžu si nechať 100 % financií, ale nebudú môcť vyberať školné. Čo by ste si vybrali vy? Buď zdražíte služby pre svojich žiakov a tie sa tak stanú nedostupnými, alebo nebudete mať peniaze na nájom. To je Druckerova dilema. **Róbert Chovanculiak** na dátach [v komentári pre Denník N](#) ukazuje, prečo znížiť normatívne financovanie cirkevným a súkromným školám o 20 % (teda o 600 eur ročne na jedného žiaka) nikomu nepomôže.

INESS do UCHA #79: Haló? Je tam (štátna) záchranka?

To, čo malo byť technickou záležitosťou, sa zmenilo v drámu. Verejné obstarávanie nie je moja parketa, preto samotný proces nebudem komentovať. No premiér Fico je majster v robení limonád z citrónov, ktoré mu politika naservíruje. Z neschopnosti jeho vlastnej vlády spraviť tender mu vyšiel už typický záver: záchranky treba zoštátniť. Tu už komentovať musím. Komentár **Martina Vlachynského** si môžete [vypočuť tu](#) a [prečítať tu](#).

INESS do UCHA #78: Informačná asymetria v zdravotníctve nie je prekážkou na emancipáciu spotrebiteľov

Častým argumentom proti väčšej slobode a možnosti voľby v zdravotníctve je nedôvera voči zákazníkom - pacienti zvyčajne nemajú lekárske vzdelanie. No ten, kto tvorí štandardy, čelí informačnej asymetrii podobne ako pacienti. V skutočnosti neexistujú dokonalé trhy bez informačnej asymetrie a nedokonalé trhy s informačnou asymetriou. Komentár **Martina Vlachynského** si môžete [prečítať tu](#) a [vypočuť ako audio](#) [#INESSdoUCHA zase tu](#).

INESS do UCHA #77: Dáta hovoria, že obchodníci nemôžu za ceny potravín

Ceny a špeciálne ceny potravín sú už ustálené komunikačnou témou politikov. Buď kriticky vyhlasujú, aké drakonicky vysoké ceny sú (a že oni by také niečo nedopustili) alebo o koľko nižšie máme ceny u nás doma (čo je, samozrejme, ich zásluha). Ak vás zaujíma objektívne číslo, tak podľa Eurostatu v období medzi júlom 2023 a júnom 2025 narástli priemerné ceny potravín a nápojov v SR o 5,5 %, čo je o chlp viac ako priemer EÚ s nárastom o 5,4 %. Celý komentár **Martina Vlachynského** si môžete [prečítať tu](#) alebo [vypočuť ako audio tu](#).

INESS do UCHA #76: Ministerstvo priznalo že návrh zmeny financovania škôl nemá kvantifikované ciele

„INESS vyzýva Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, aby prehodnotilo svoj prístup k novele zákona o financovaní škôl a pristúpilo k odbornej diskusii so všetkými zainteresovanými stranami. Zníženie normatívneho financovania bez jasných cieľov, analýz a vyhodnotenia dopadov ohrozuje kvalitu a dostupnosť vzdelávania na Slovensku.“ Vypočujte si [audioverziu](#) tlačovej [správy](#) INESS, v ktorej sumarizujeme aktuálne informácie o procese návrhu novely zákona o financovaní škôl a o tom, čo prinieslo rozporové konanie, ktorého sa INESS na ministerstve školstva zúčastnil.

INESS do UCHA #75: Každá daň raz narazí na strop

Fajčiari vlády milujú. Sú spoľahlivými daňovníkmi, ktorí usilovne plnia štátnu kasu. Kým v roku 2019 zaplatili 766 miliónov eur, tento rok už prispievajú jednou miliardou. Zvyšovanie sadzieb tabakových a už aj netabakových daní je naplánované aj o rok. Tieto „easy money“ si všimla aj Európska komisia a podľa informácií Euractivu by sa tabakové dane mali stať príjmom aj európskeho rozpočtu. Pravdepodobnosť, že tento scenár prejde, je minimálna. No čo je oveľa dôležitejšie, výrazným zvyšovaním daní sa očakávaný výber rozplýva ako dym a rozrastá sa čierny trh. [Vypočujte si](#) viac v [komentári](#) Martina Vlachynského.

INESS do UCHA #74: Emisných 90 % je mimo reality

Európska komisia predstavila nový klimatický cieľ: znížiť emisie CO2 do roku 2040 o 90 % (v porovnaní so stavom v roku 1990). S jeho predložením otáľala mnoho mesiacov a trochu rozhladený čitateľ sa nemôže zbaviť dojmu, že trpezlivo čakala na koniec maďarského predsedníctva a nástup Dánska do tejto pozície. Faktom však zostáva, že uhlíková neutralita sveta v roku 2050 nie je za súčasnej situácie realistický cieľ. Najmä keď sledujeme Čínu, ktorá je zodpovedná za tretinu emisií sveta, ale neplánuje neutralitu skôr ako v roku 2060. [Vypočujte si](#) komentár [Radovana Ďuranu](#) alebo si ho [prečítajte tu](#).

INESS do UCHA #73: Tri mýty o súkromných a cirkevných školách + hromadná pripomienka

Ministerstvo školstva prišlo s návrhom na zníženie normatívneho financovania pre neštátne školy o 20 %. Tento krok odôvodňuje „nespravodlivými výhodami“, ktoré majú oproti verejným školám: môžu si vyberať žiakov a od ich rodičov môžu vyberať poplatky. Práve vďaka tomu vraj môžu dosahovať lepšie výsledky, môžu údajne ponúkať vyššie mzdy a získavať kvalitnejších učiteľov na úkor verejných škôl a horšiu inklúziu. V nasledujúcom [komentári](#) [Róbert Chovanculiak](#) vyvracia každé z týchto troch tvrdení a vysvetľuje (nezamýšľané) dôsledky takéhoto návrhu. Audio na [Spotify tu](#).

INESS do UCHA #72: Česká vláda zmenila zákonník práce. K lepšiemu?

Neflexibilný zákonník práce je problém nielen preto, že znižuje šance nezamestnaných, ale aj preto, že brzdí presun pracovnej sily smerom k produktívnejším pozíciám. Tým spomaľuje dynamiku celej ekonomiky a rast miezd. [Vypočujte](#) či [prečítajte si](#) komentár [Martina Vlachynského](#) o tom, aké zmeny sa podarilo schváliť v Českej republike a aj o porovnaní so situáciou na Slovensku.

INESS do UCHA #71: Čína a Vietnam - socializmus bez sociálna

Premiér Fico prekvapil vyhlásením, že „cesta, ktorou sa vybral Uzbekistan, Vietnam či Čína, je cesta mimoriadne ekonomicky efektívna.“ Asi sa nenájde veľa ľudí, ktorí by sa pri tejto predstave nadchli, no isto sa zide zhrnúť si konkrétne fakty a údaje o miere úspešnosti týchto krajín. Pre príklad: vietnamské mzdy sú okolo 600 eur, aj oproti priemernému Číňanovi je priemerný Slovák stále boháč, tretina Číňanov stále žije na vidieku v podmienkach rozvojového sveta, dôchodcovia tam majú penziu okolo 25 dolárov, minimálny mesačný dôchodok vo Vietname je 13 eur... **Vypočujte si viac** v komentári **Martina Vlachynského** alebo si ho **prečítajte tu**.

INESS do UCHA #70: Povinná škôlka od troch rokov je nesprávna verejná politika

Minister školstva ohlásil zámer zaviesť povinnú predškolskú dochádzku pre deti od troch rokov. Na obhajobu tohto plošného a povinného opatrenia zverejnilo ministerstvo len jednu tlačovú správu. V nej sa nachádza množstvo tvrdení, ktoré sú nepresné a neobstoja v kritickej diskusii. **Vypočujte / prečítajte** si komentár **Róberta Chovanculiaka**, kde popisuje tri skupiny dôvodov, prečo je navrhované rozširovanie povinnej školskej dochádzky nesprávna verejná politika a ako by sa to dalo robiť ináč, lepšie. Komentár bol publikovaný pri príležitosti vydania novej publikácie s názvom **Mýty o škôlkach: Viac neznamená vždy lepšie**.

Staňte sa súčasťou našich podcastov!

Ak máte otázky, ktoré by ste radi nechali rozdiskutovať našim analytikom v #INESSnaDNES či v #navrsku, **napište nám!**

Veľmi radi vaše otázky alebo aj tipy na témy zaradíme do vysielania. Napište nám na ina.secikova@iness.sk,

alebo nám napíšte komentár pod podcast či na sociálnych sieťach.

Tešíme sa na vaše komentáre a spätnú väzbu!

Chcem podporiť INESS

Aj vy môžete prispieť k slobodnejšej a vzdelanejšej spoločnosti na Slovensku. Podporte naše aktivity, a my budeme môcť pracovať o to intenzívnejšie.

Ďakujeme, každú vašu podporu si veľmi vážime.

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

Otvorenie nového ročníka a prihlasovanie do Ekonomickej olympiády 2025/2026!

Koniec leta pre nás v INESS-e už tradične znamená, že otvárame registráciu do ďalšieho, tentoraz **už 9. ročníka Ekonomickej olympiády pre stredoškolákov** a zároveň **4. ročníka pre základné školy**. Aj na týchto miestach prinášame informácie, kde a ako **prihlásiť** svoju **strednú** či **základnú** školu do našej súťaže, všetky **dôležité dátumy** v tomto ročníku, ale aj novinky z **medzinárodného finále**, ktoré päťica najšikovnejších študentov z aprílového celoslovenského kola absolvovala od **21. do 24. augusta v gréckej Olympii**.

Prihlasovanie do nového ročníka Ekonomickej olympiády bude prebiehať rovnako ako v predošlé roky:

- Vyplňte a odošlite krátky **prihlasovací formulár**, ktorý nájdete na našom webe **pre stredné školy tu** a **pre základné školy tu**.

Harmonogram školského roka 2025/2026 pre SŠ

Prihlasovanie stredných škôl pre školský rok 2025/2026 bude otvorené **do 21. novembra 2025**. Ako prvé prebehnú **online školské kolá**, ktoré sa budú konať **1. - 12. decembra 2025**. Potrebná je miestnosť s počítačmi pre študentov. **Prístupové údaje** do online testovacieho rozhrania ako aj všetky podrobné pokyny vám pošleme **bezprostredne pred školskými kolami**. Tak ako po všetky minulé roky, stredoškolská olympiáda prebieha v troch kolách - online školské kolo, **krajské kolo** a **celoslovenské finále**. Piaty najúspešnejší riešiteľ potom ešte postupujú na **medzinárodné finále**, kde si zmerajú sily s rovesníkmi z už viac ako **24 krajín** a koná sa v historickom meste Olympia v Grécku.

Harmonogram školského roka 2025/2026 pre ZŠ

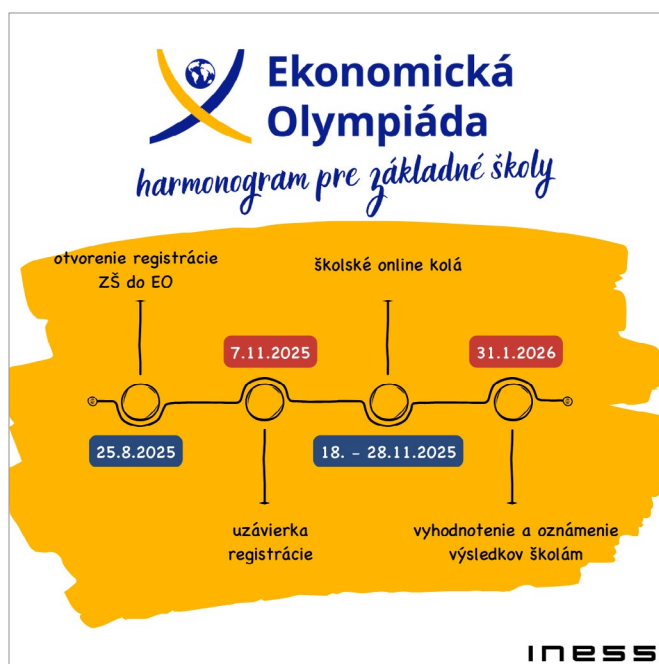
Prihlasovanie základných škôl pre školský rok 2025/2026 bude otvorené **do 7. novembra 2025**. Tento rok sme stanovili **online školské kolá na 18. - 29. november 2025**. Ekonomická olympiáda pre základné školy ostáva aj tento ročník **jednokolovou súťažou**.

Testovanie bude, tak ako minulý rok, dostupné **v slovenskom aj maďarskom jazyku**.

Medzinárodné finále v Grécku 2025

5 top finalisti sa 22. - 23. augusta zúčastnili Medzinárodného finále v gréckej Olympii, kde reprezentovali Slovensko v konkurencii ďalších 23 krajín. Víťaz celoslovenského finále **Šimon Podstavek** vybojoval pre Slovensko striebornú medailu, keď sa umiestnil na **25. mieste z vyše 120 000 celosvetovo zapojených študentov**. Gratulujeme! Podrobnejšiu správu zverejníme v nasledujúcom Market Finesse.

Tešíme sa na spoluprácu s Vami v školskom roku 2025/2026!

CENA ŠTÁTU

Cenu štátu pre vás počítame už 20 rokov!

Tento rok je pre nás výnimočný - **oslavujeme dvadsiate výročie** projektu **Cena štátu**, čo predstavuje významný míľnik a veľký úspech v našej doterajšej práci. Po celé dve desaťročia prinášame prehľad o verejných výdavkoch a sme hrdí, že sme Vám v tom mohli byť spoľahlivým partnerom.

Ďakujeme Vám za Váš každoročný záujem o našu prácu. **Vaša spätná väzba a podpora majú v dnešnej turbulentnej dobe obzvlášť veľký význam.**

Ekonomika Slovenska čelí vážnym problémom, keďže **vláda nedokáže efektívne šetriť, namiesto znižovania verejného dlhu zvyšuje dane a zadlžuje budúce generácie.** Preto je dnes viac než kedykoľvek predtým nevyhnutné posilňovať vzdelávanie v oblasti ekonómie a finančnej gramotnosti, aby sme spoločne dokázali lepšie porozumieť týmto komplexným témam a prijímať informované rozhodnutia. Veríme, že aj naďalej budeme súčasťou tejto dôležitej diskusie a prispějeme k zvyšovaniu povedomia o ekonomických výzvach našej krajiny.

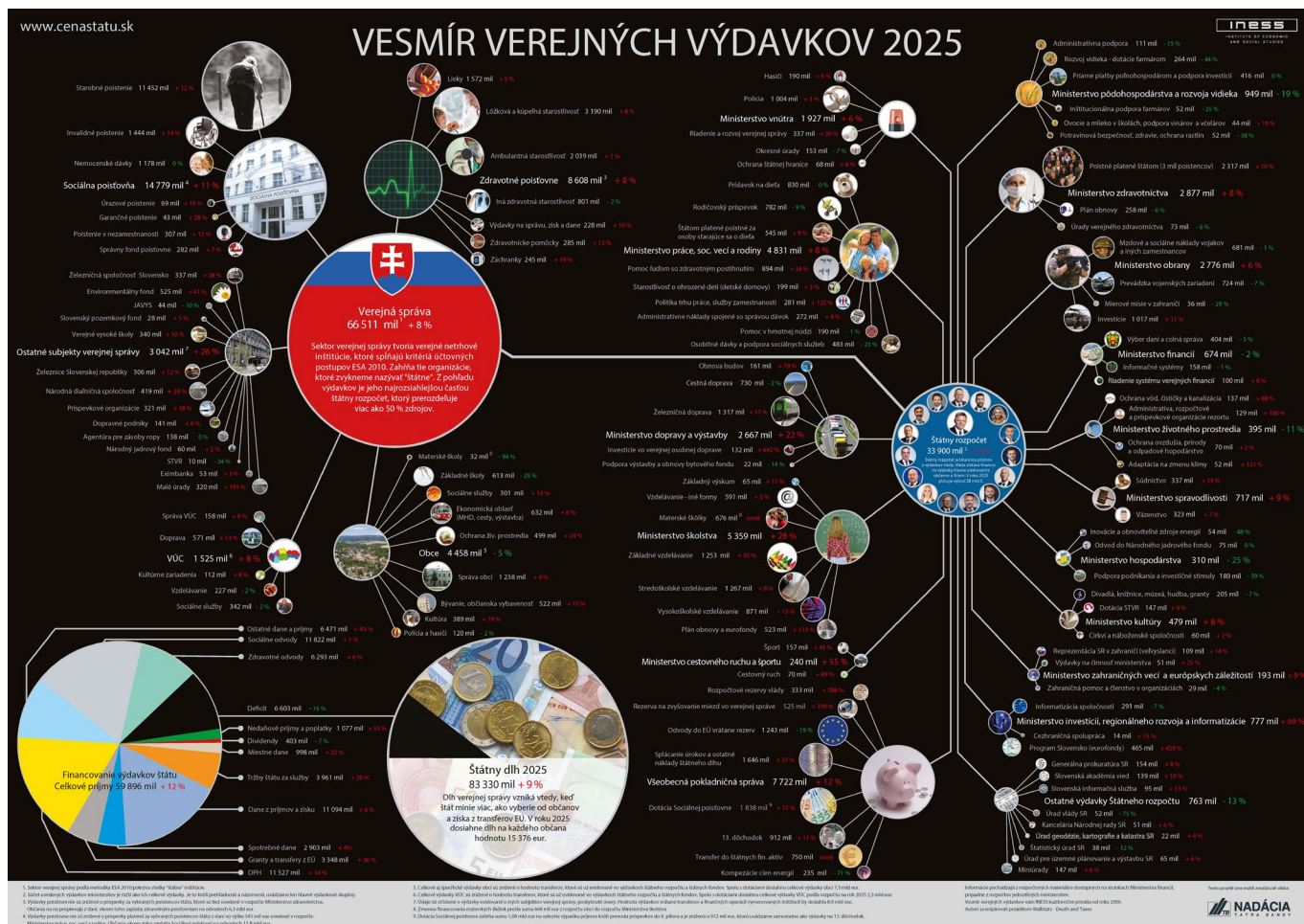

Vo vysokom rozlíšení si novú Vesmír verejných výdavkov 2025 môžete stiahnuť tu.

V prípade záujmu o **tlačenú verziu** na kvalitnom kriedovom papieri **vo veľkosti B2 kliknite sem**, alebo sa nám ozvite na richard.vilkus@iness.sk.

Ďakujeme, že vďaka vašej podpore môžeme túto prácu robiť už dvadsiaty rok!

Vesmír verejných výdavkov 2025

V prípade záujmu o **prednášku Ceny štátu aj na vašej strednej škole** sa nám ozvite e-mailom na: richard.vilkus@iness.sk.

Tešíme sa na stretnutie!

Vydali sme krátku publikáciu na tému konkurencie v zdravotnom poistení na Slovensku. Konštatujeme v nej, že hoci sú možnosti konkurencie zdravotných poisťovní obmedzené, za 20 rokov ich vzájomné súperenie prinieslo viacero zásadných pozitív pre poisťencov a zdravotníctvo ako celok.

Rozhodovanie o zdraví a chorobe, živote a smrti je nesmierne ťažké. No to je dennou úlohou zdravotníctva. Týmto dilemami sa zaoberá Katarína Fedorová. Prehľadne a plynulo sumarizuje základné právne a etické dilemy spojené s inovatívnou liečbou. Prečítajte si jej **druhé prepacované vydanie**.

Pestúnsky štát (angl. nanny state) je pojem označujúci štátne zasahovanie do osobného života ľudí s cieľom „chrániť ich pred sebou samými“. Slovensko si v najnovšom vydaní **Indexu pestúnskeho štátu 2025** pohoršilo a kleslo z 24. na 17. miesto zo 29 hodnotených krajín. Prečítajte si viac.

Minister školstva ohlásil zámer zaviesť povinnú predškolskú dochádzku pre deti od troch rokov. V publikácii **Mýty o škôlkach: viac neznamená vždy lepšie** predstavujeme tri skupiny dôvodov, prečo je navrhované rozširovanie povinnej školskej dochádzky nesprávna verejná politika a ako by sa to dalo robiť inak, lepšie.

Hrozí Rusku kolaps ekonomiky? Koľko ho stojí vojna a z čoho tieto náklady ruský štát financuje? Ekonomika Ruska je menšia ako ekonomika Talianska. Miliardy na vojnu predstavujú drastické náklady. Čo sa môže v budúcnosti zmeniť? Na tieto a ďalšie otázky nájdete odpovede v publikácii **Ekonomika Ruska a tri vojnové roky**.

Židia sa ani v 21. storočí v západnom svete nemôžu cítiť úplne bezpečne. Preto sme sa rozhodli vydať publikáciu, ktorej cieľom je pomocou ekonomickej analýzy židovských inštitúcií prispieť k potlačeniu antisemitizmu. Identifikovali sme 3 princípy: dôraz na vzdelávanie, zodpovedné obchodovanie a život v meste.

INESS KNIHY

Kniha **Zlé peniaze** od **Juraja Karpisa** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou“ je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovnávať. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

jurajkarpis.com

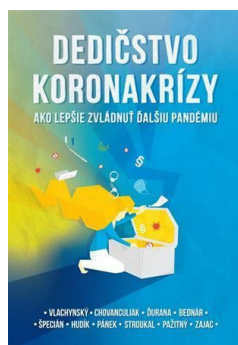

Kniha **Pokrok bez povolenia** od **Róberta Chovanculiaka** je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvu kapital a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci“ a všetci máme kľúče od miešačky.

pokrokbezpovolenia.sk

Žiaden ekonomický model nedokáže zabezpečiť, aby každý občan krajiny jazdil na Rolls-Royce, hoci ho dokážeme vyrobiť. To platí aj v zdravotníctve. Množstvo finančných zdrojov v systéme je v každom časovom bode dané. „Niečo“ musí rozhodnúť o tom, ako budú tieto zdroje rozdelené. Touto témou sa **Katarína Fedorová** zaoberá vo svojej knihe **Inovatívne lieky - právne a etické otázky**.

INESS spojil **10 autorov** zo Slovenska a Česka, aby poskytli svoj pohľad na zaujímavé ekonomické a spoločenské aspekty krízy spojené s pandémiou koronavírusu. V knihe **Dedičstvo koronakrízy** sa napríklad dozvieme, ako zlepšiť proces schvaľovania liekov, krotiť domýšľavých expertov, lepšie nakupovať vakcíny, vytvárať paralelné spoločenstvá, pracovať cez internet, využívať trh a podnikateľov v boji s vírusom, alebo nezneužívať centrálnu banku.

Všetky **publikácie a Policy Notes** si môžete **zdarma stiahnuť** na stránke iness.sk v sekcii Publikácie. **Knihy** je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS alebo objednávkou cez **sekcii Knihy na stránke iness.sk**.